

Streszczenie

Przedmiotem mojej pracy był opis i analiza postępowania terapeutycznego stosowanego wobec dzieci z autystycznego spektrum w kontekście teorii neuronów lustrzanych. Praca wskazuje na istotność neuronauki, a przede wszystkim jej naukowe dowody na to, iż niezbędna staje się modyfikacja dotychczasowego sposobu postępowania terapeutycznego. Celem pracy nie jest stworzenie jedyne słusznego modelu pracy z dzieckiem z autystycznego spektrum, ale przedstawienie możliwego spojrzenia terapeutycznego poprzez pryzmat neuronauki. Filtrem teoretycznym, poprzez który dokonuję obserwacji działań terapeutycznych są koncepcje krytyczne: pola, *illusio* i *habitusu* Pierre'a Bourdieu oraz „teatru życia” Irvinga Goffmana. W kontekście moich badań dokonuję próby odpowiedzi na pytanie: jak przedstawia się wiedza i podejście terapeutów (pracujących z dziećmi z autystycznego spektrum) do neuronauki.

Praca została podzielona na cztery części. Część pierwsza zatytułowana „Mózg i autyzm” stanowi rekonstrukcję wiedzy neuronaukowej, której wartość w terapeutycznej przestrzeni wydaje się być nadal niedoceniana, stanowić ma według przyjętego przeze mnie założenia, podstawę pod zrozumienie autystycznego spektrum oraz swoisty zaczątek dla dalszych rozważań.

W części tej podejmuję również próbę przeprowadzenia nas przez ogólną charakterystykę autystycznego spektrum oraz przybliżenia nam podstawowych trudności pojawiających się w omawianym zaburzeniu, jak również zaznaczyć ich znaczną złożoność i niejednorodność. Podkreślam jednak, iż mimo wskazywanej niejednorodności pewne cechy znamienne dla owego zaburzenia wpisują się w „autystyczne ramy”, co pozwala sądzić o możliwości umiejscowienia ich we wspólnej biologicznej pochodnej.

Zaznaczając określone konsekwencje płynące z „ucieleśnienia” dokonuje się połączenia humanistyki z innymi dyscyplinami naukowymi, co tym samym wyznacza wspólną płaszczyznę dla dyskusji nad złożonością deficytów w autystycznym spektrum, które zachodzą pomiędzy warunkami biologicznymi, zwłaszcza struktur mózgowych, a humanistycznie opisywanym funkcjonowaniem dziecka. „Ucieleśniony umysł” wyraża się poprzez działanie, interpretację fizycznych przekazów, co w konsekwencji sprowadza nas do uwzględnienia teorii neuronów lustrzanych.

Część druga prowadzi nas w tematykę systemowego wsparcia terapeutycznego dzieci z autystycznego spektrum oraz procedur w terapii. Przedstawiam w nim również istotny wątek jakim jest przygotowanie kadr.

Część trzecia i czwarta, „Metodologia i analiza danych to zarys stosowanych metod badawczych, które są pokłosiem przedstawionej części teoretycznej. Formułowane przeze mnie wątki oparte zostały o socjologiczne koncepcje Pierre’a Bourdieu czy Irvinga Goffmana, które to pozwoliły na wyjaśnienie analizowanych zachowań, potrzeb, jak również motywów działania środowiska terapeutycznego. Części te nie stanowią więc jedynie „suchego” opisu terapeutycznego świata, ale wyrażają być może śmielszą, niekiedy bardziej dogłębną, krytyczną próbę zdefiniowania rządzących w środowisku terapeutycznym schematów, postępowań, przekonań. Próbuję w nich również odpowiedzieć na postawione pytania: Jak przedstawia się wiedza i podejście terapeutów do neuronauki?, Czy wykorzystywana jest wiedza płynąca z teorii neuronów lustrzanych?, Czy terapeuci chcą doskonalić swój warsztat pracy? Czy stosowane są w terapii nowoczesne technologie i uwzględniana jest koherencja „starych” i „nowych” metod?

W niniejszej rozprawie podejmuję również próbę ukazania tego, iż w przypadku wiedzy neuronaukowej i powiązanych z nią praktycznych działań istnieje znaczna zależność. Przez pryzmat teorii krytycznych ukazuję również jakim wpływom, zależnościom oraz ograniczeniom podlega otoczenie terapeutyczne, kadra, a w konsekwencji dzieci z autystycznego spektrum. Wskazuję na polepszenie instrumentarium, którym dysponują placówki, co jednak nie zawsze idzie w parze z pełnym wykorzystaniem niniejszego.

Moja praca jest opowieścią o kondycji współczesnej terapii dzieci z autystycznego spektrum, realizowanej w placówkach rehabilitacyjnych i oświatowych, terapii, która wprawdzie podlega ciągłym zmianom, jednakże wciąż pozostaje odległa od odpowiedzi na faktyczne problemy dzieci.

Summary

The subject of my work was the description and analysis of therapeutic procedures applied to children with autism spectrum disorders in the context of the mirror neuron theory. The work shows the importance of neuroscience, and above all its scientific evidence that it is necessary to modify the current therapeutic procedure. The aim of the study is not to create the only correct model of working with a child with the autistic spectrum, but to present a possible therapeutic view through the prism of neuroscience. The theoretical filter through which I observe therapeutic activities are critical concepts: Pierre Bourdieu's field, *illusio* and *habitus* and Irving Goffman's "theater of life". In the context of my research, I try to answer the question: what is the knowledge and approach of therapists (working with autistic children) to neuroscience?

The work was divided into four parts. The first part, entitled "The Brain and Autism", is a reconstruction of neuroscientific knowledge, the value of which in the therapeutic space seems to be still underestimated, and according to my assumption, it is to constitute a basis for understanding the autistic spectrum and a specific starting point for further considerations. In this part, I also try to guide us through the general characteristics of the autistic spectrum and introduce us to the basic difficulties that appear in the disorder in question, as well as to highlight their considerable complexity and heterogeneity. However, I emphasize that despite the indicated heterogeneity, some features characteristic of this disorder fit into the "autistic framework", which allows us to think about the possibility of locating them in a common biological derivative.

By highlighting the specific consequences of "embodiment", the humanities are combined with other scientific disciplines, thus establishing a common ground for discussing the complexity of deficits in the autistic spectrum that occur between biological conditions, especially brain structures, and the humanistically described functioning of a child. The "embodied mind" expresses itself through action, the interpretation of physical messages, which in turn brings us to take into account the theory of mirror neurons.

The second part leads us to the subject of systemic therapeutic support for children with autism spectrum disorders and procedures in therapy. I also present an important topic in it, which is the preparation of staff.

The third and fourth parts, "Methodology and data analysis" are an outline of the research methods used, which are the result of the presented theoretical part. The threads I formulated were based on the sociological concepts of Pierre Bourdieu or Erving Goffman, which allowed for the explanation of the analyzed behaviors, needs and motives of the therapeutic environment. These parts do not constitute only a "dry" description of the therapeutic world, but express perhaps a bolder, sometimes more in-depth, critical attempt to define the schemas, actions and beliefs that govern the therapeutic environment. I also try to answer the following questions: What is the knowledge and approach of therapists to neuroscience? Is the knowledge derived from the theory of mirror neurons used? Do therapists want to improve their work methods? Are modern technologies used in therapy and is the coherence of "old" and "new" methods taken into account?

In this dissertation, I also attempt to show that there is a significant relationship in the case of neuroscience and related practical activities. Through the prism of critical theories, I also show what influences, dependencies and limitations are subject to the therapeutic environment, staff and, consequently, children from the autistic spectrum. I am pointing to the improvement of the instruments at their disposal, which, however, does not always go hand in hand with the full use of this.

My work is a story about the condition of contemporary therapy for children with autism spectrum disorders implemented in rehabilitation and educational institutions, a therapy that, although undergoing constant changes, still remains distant from the answer to the real problems of children.